

ΦΑΜΠΙΟ ΤΖΕΝΟΒΕΖΙ

ΟΙ ΔΕΚΑ
ΠΑΠΠΟΥΔΕΣ,
Η ΘΑΛΑΣΣΑ
ΚΙ ΕΓΩ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΦΩΤΕΙΝΗ ΖΕΡΒΟΥ

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΦΑΜΠΙΟ ΤΖΕΝΟΒΕΖΙ

Οι δέκα παππούδες,
η θάλασσα κι εγώ

μυθιστόρημα

Μετάφραση από τα ιταλικά

ΦΩΤΕΙΝΗ ΖΕΡΒΟΥ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 550

Φάμπιο Τζενοβέζι, *Οι δέκα παππούδες, η θάλασσα κι εγώ*

Fabio Genovesi, *Il mare dove non si tocca*

Μετάφραση: Φωτεινή Ζερβού

Υπεύθυνος έκδοσης: Σταύρη Ιωαννίδου

Επιμέλεια-διορθώσεις: Γιώργος Κασαπίδης

Σελιδοποίηση: Κατερίνα Σταματοπούλου

Φωτογραφία εξωφύλλου: © Doreen Kilfeather / Trevillion Images

Copyright© Mondadori Libri S.p.A, Milano, 2017

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2017

Πρώτη έκδοση στην ιταλική γλώσσα από τις εκδόσεις

Mondadori Libri S.p.A., Milano 2017

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Ιούνιος 2022

KET B691 ΚΕΠ 287/22

ISBN 978-960-16-8437-6

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ 38 (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ), 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.400.2665 - ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ, ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 - ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Εγώ είμαι η τηλεόραση

ΟΠΩΣ ΟΛΕΣ ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΕΣ κι όλα τα πράγματα στη ζωή, η ιστορία του παππού μου Αρολάντο άρχισε τυχαία από μία άλλη που δεν έχει καμία σχέση. Δηλαδή από κείνη τη φορά που χάλασε η τηλεόραση της γιαγιάς.

Τη μόνη ωραία τηλεόραση στο χωριό Μαντσίνι την είχε εκείνη, μεγάλη και μάλιστα έγχρωμη, και δίκαια βρισκόταν στο σπίτι της γιαγιάς, επειδή τα βράδια τρώγαμε πάντα εκεί, κι έτσι την απολαμβάναμε όλοι.

Δυσκολευτήκαμε πολύ να τη βρούμε, γιατί χρησιμοποιούσαμε μόνο ηλεκτρικά είδη που είχαν κατασκευαστεί πέρα από το Σιδηρούν Παραπέτασμα. Τηλεοράσεις, ραδιόφωνα, ψυγεία, ό,τι έμπαινε σε πρίζα ήταν από παράξενες μάρκες που στα μάτια μου φάνταζαν απλώς ορνιθοσκαλίσματα, αντίθετα ανακάλυψα αργότερα ότι ήταν γράμματα του παράξενου αλφάβητου που χρησιμοποιούν σ' εκείνα τα μέρη. Γιατί τα προϊόντα που κατασκεύαζαν οι Σοβιετικοί ήταν εκατό φορές καλύτερα, ακόμη και οι τηλεοράσεις, τετράγωνες και ασήκωτες, όπως έπρεπε να είναι οι καλοφτιαγμένες ηλεκτρικές συσκευές. Έκαναν τη δουλειά τους χωρίς άχρηστες ανοησίες όπως το τηλεχειριστήριο, που φτιάχτηκε για τους ανθρώπους της Δύσης που έχουν χαζέψει από τις

πολυτέλειες του καπιταλισμού, οι οποίοι είναι πολύ λεπτεπίλεπτοι για να ξεσηκωθούν κατά των αφεντικών, αλλά και για να σηκωθούν από τον καναπέ και ν' αλλάξουν κανάλι με τα χεράκια τους. Ή όπως οι έγχρωμες εικόνες που κούραζαν τα μάτια και δε χρησίμευαν σε τίποτα, κυρίως σ' ένα χωριό γεμάτο ανθρώπους που έπασχαν από αχρωματοψία.

Η τηλεόραση της γιαγιάς όμως έτσι ήταν, με όλα τα αξεσουάρ, ίσως φτιαγμένη για κάποιον ανώτατο αξιωματικό του Κόκκινου Στρατού, αλλά που κατά λάθος κατέληξε σ' εμάς, που μαζευόμασταν και παρακολουθούσαμε το πρόγραμμα κάθε βράδυ και σε κάθε εξαιρετική περίπτωση. Όπως τον Μάιο, που διεξαγόταν ο Ποδηλατικός Γύρος της Ιταλίας και κάθε μέρα γεμίζαμε το σαλόνι της γιαγιάς και καθόμασταν στον καναπέ αλλά και στο χαλί, ο θείος Αντέλμο πάντα στην πρώτη σειρά με το αναπηρικό καροτσάκι.

Η βλαβερή συνέπεια των έγχρωμων εικόνων γινόταν αμέσως αντιληπτή, με καβγάδες για το ποιος ήταν η Μάλια Ρόζα⁶ στην ομάδα, γιατί ο καθένας μας έβλεπε ότι τη φορούσε διαφορετικός αθλητής.

«Να τος!»

«Τι μαλακίες λες, τη φοράει εκείνος που σπριντάρει!»

«Σιγά, δε βλέπετε ότι δυσκολεύεται εκεί κάτω στην ουρά;»

Στο τέλος ρωτούσαμε τη μαμά και τη γιαγιά, που έρχονταν στο σαλόνι και ακουμπούσαν το δάχτυλο πάνω σε έναν αθλητή στην οθόνη, κι ο κάθε θείος έλεγε: «Α, βλέπετε που είχα δίκιο;».

Πάντα έτσι γινόταν, σε κάθε διαδρομή του αγώνα, μέσα σε φωνές φανατισμού και αντιδικιών. Μέχρι κάποιο πολύ

6. Maglia Rosa (ροζ φανέλα): η φανέλα που φορά ο πρώτος στη βαθμολογία ποδηλάτης. (Σ.τ.Μ.)

ζεστό Σάββατο που οι ποδηλάτες ανέβαιναν τον γεμάτο στροφές δρόμο του Στέλβιο, ένα δηλητηριώδες φίδι που τυλιγόταν έως την κορυφή αυτού του απότομου βουνού. Γίνονταν συνεχείς επιθέσεις και κόντρα επιθέσεις κι εμείς δεν καταλαβαίναμε τίποτα, ούτε η μαμά και η γιαγιά ήξεραν πια ποιον να δείξουν. Γιατί η τηλεόραση είχε αρχίσει να βουίζει και τα χρώματα άλλαζαν κάθε δευτερόλεπτο, όπως τα χρώματα του χαποδιού όταν θέλει να μας τρομάξει στον βυθό της θάλασσας. Τότε έτρεξα στο παράθυρο και φώναξα δυνατά τον μπαμπά που δεν ήξερα πού βρισκόταν, αλλά σίγουρα, επειδή είχε ιδιαίτερη σχέση με τα πράγματα που χρειάζονταν επιδιόρθωση, έτρεχε ήδη να μας σώσει.

Πιο γρήγορος όμως από αυτόν, πιο γρήγορος απ' όλο τον κόσμο μαζί ήταν ο μεγάλος πρωταθλητής Φραντσέσκο Μοζέρ. Όλοι στο χωριό Μαντσίνι ήταν φανατικοί οπαδοί του, γιατί ήταν σωματώδης, με γάμπες σαν κορμό πεύκου, ενώ ο εχθρός του –ο εχθρός μας– ο Τζουζέππε Σαρόννι ήταν παμπόνηρος και περίμενε πάντα την τελευταία στιγμή για να πεταχτεί μπροστά απ' όλους, να ξεκολλήσει από την ομάδα, να ξεφύγει και να κάνει την κίνηση που θα του χάριζε τη νίκη: ο Μοζέρ όμως δεν ήταν καθόλου πονηρός, η συνήθης τακτική του ήταν να σφίγγει τα δόντια για να κάνει δυνατά πετάλι, μέχρι να διαλυθεί. Όπως εκείνη τη στιγμή, που είχε επιχειρήσει άλλη μία επίθεση, κι εμείς το είχαμε καταλάβει μόνο από τη φωνή του σχολιαστή, γιατί τώρα πια στην οθόνη δε φαινόταν τίποτα, όλα χοροπηδούσαν σαν να γινόταν σεισμός στην κορυφή του Στέλβιο, και τα δέντρα, οι αθλητές και τα ποδήλατα είχαν γίνει ένα μπερδεμένο κουβάρι. Τότε ο θεϊός Άλντο πετάχτηκε ως την τηλεόραση με μάτια που κόντευαν να πεταχτούν έξω από τις κόγχες τους και της έδωσε μια δυνατή γροθιά στο πάνω μέρος, για να της δώσει να καταλάβει

ότι ή θ' άρχιζε και πάλι να λειτουργεί ή θα την άρχιζε στις μπουνιές. Η συσκευή όμως ήταν σοβιετική και ξεροκέφαλη όπως εκείνος, κι ο σεισμός στην οθόνη έγινε σαν τρελαμένο μίξερ, ενώ η φωνή του σχολιαστή φώναζε πόσο μοναδική και απίστευτη ήταν η επίθεση του Μοζέρ, πόσο τεράστιος αθλητής ήταν, τι φοβερός ήταν αυτός ο πρωταθλητής, πόσο εντυπωσιακή ήταν η ενέργειά του σ' αυτό το κομμάτι της διαδρομής, τόσο εντυπωσιακή, που δεν την είχαν ξαναδεί!

Εμείς στο σπίτι δεν τη βλέπαμε ούτε τώρα και τότε ο θείος Άλντο έδωσε κάνα δυο γροθιές ακόμη στην τηλεόραση, αυτή τη φορά στο πλάι, μετά και πάλι πάνω αλλά πιο δυνατά, η τηλεόραση έκανε έναν θόρυβο που ακούστηκε όπως το κρακ στα κινούμενα σχέδια, όταν κάτι σπάει. Το ένιωσα μέσα μου, σαν να μου είχε σπάσει κάποιο κόκαλο.

Αντίθετα, είχε σπάσει η τηλεόραση.

Μ' ένα τελευταίο αδύναμο φύσημα σαν μπαλόκι που ξεφουσκώνει, έγινε σκοτεινή και βουβή, κι αντίο ο Ποδηλατικός Γύρος της Ιταλίας.

Ένα δράμα για όλο το χωριό, για εμάς που χάναμε τον αγώνα, για τη μαμά και τη γιαγιά για τις σειρές που παρακολουθούσαν, αλλά κυρίως για τον μπαμπά. Είχε φτάσει κατενθουσιασμένος για τη σημαντική και σοβαρή επιδιόρθωση, μας έδιωξε όλους και πέρασε την υπόλοιπη μέρα αποσυναρμολογώντας κομμάτι κομμάτι την τηλεόραση. Συνέχισε έτσι μέχρι το βράδυ και όλη τη νύχτα. Τα ξημερώματα όμως, όταν έπρεπε να πάει στην κανονική δουλειά του στο υδραγωγείο, ο μπαμπάς βγήκε από το σπίτι της γιαγιάς με τα μάτια χαμηλά και τα χέρια χωμένα στις τσέπες της τζιν φόρμας, σαν να τα κρατούσε εκεί μέσα τιμωρημένα, και από το στόμα του βγήκαν δύο κοφτές λέξεις: Δε φτιάχνεται.

Είχε ανακαλύψει το πρόβλημα, είχε καεί ένα εξάρτημα

και το κρατούσε κάτω από τη μασχάλη, όπως ο ναυαγός αρπάζει ένα κομμάτι ξύλο και το κρατά για να μην τον καταπιεί η απέραντη θάλασσα, αλλά δεν μπορούσαμε να αγοράσουμε ανταλλακτικό στο κατάστημα της κυρίας Βαλέρια που πουλούσε ραδιόφωνα και λάμπες. Δεν υπήρχε η παραμικρή δυνατότητα να βρεθεί στην Ιταλία, χρειαζόταν να μας το στείλουν οι σύντροφοι πέρα από το Σιδηρούν Παραπέτασμα. Και δεν ήταν καθόλου εύκολο, γιατί αυτοί ήταν ικανοί να σε εφοδιάσουν με ό,τι ήθελαν ή, μάλλον, θα σου το έστελναν φτιαγμένο από πολύ γερό ατσάλι, αλλά αδιαφορούσαν εντελώς γι' αυτό που ήθελες εσύ.

Στο μεταξύ, παρακολουθούσαμε τον Γύρο της Ιταλίας στο μπαρ «Λα Γκαζέλλα», όπου και οι φίλοι των θείων υποστήριζαν τον Μοζέρ και έβριζαν πατόκορφα τον Σαρόννι. Το πραγματικό πρόβλημα όμως ήταν η γιαγιά: τώρα πια έμενε μόνη στο σπίτι, δίχως τις αγαπημένες της σειρές, γύριζε από δωμάτιο σε δωμάτιο και κοιτούσε τις αμέτρητες φωτογραφίες του παππού, που η καθεμία έκρυβε πίσω της μια ιστορία, για να μην πω δέκα ή χίλιες, κι όταν πήγαινα να τη δω, μου τις διηγιόταν όλες.

Ήταν υπέροχες και παράξενες, γιατί ο παππούς ήταν τελείως διαφορετικός από τα αδέρφια του. Πολύ κομψός, ευγενικός και ιδιαίτερα γοητευτικός, το επάγγελμά του ήταν κουρέας, αλλά στο σπίτι είχε το πάθος να ζωγραφίζει, είχε κι εκείνος αχρωματοψία όπως εμείς, κι όμως πετύχαινε όλα τα χρώματα καθώς ζωγράφιζε την παραλία, τη θάλασσα και τα θαλάσσια ποδήλατα που ήταν έτοιμα ν' ανοιχτούν στο βαθύ μπλε.

Η γιαγιά μου είχε διηγηθεί για κείνη τη φορά που είχαν έρθει στην πόλη οι βασιλείς του Βελγίου, και μάλιστα εδώ είχε γεννηθεί η κόρη τους Πάολα, που μια μέρα θα γινόταν

βασίλισσα. Ο παππούς είχε δει μια φωτογραφία της μικρής στην εφημερίδα, ζωγράφισε ένα πολύ ωραίο πορτρέτο της και της το πήγε στο Grand Hotel, αλλά δεν τον δέχτηκαν, αντίθετα ένας μπάτλερ απάντησε ότι δεν ενδιαφέρονταν να το αγοράσουν. Ο παππούς στεναχωρήθηκε, γιατί δεν ήθελε να το πουλήσει, αλλά να το χαρίσει. Επέστρεψε στο σπίτι με τον τυλιγμένο πίνακα κάτω από τη μασχάλη, το στόμα του είχε τόσο στραβώσει, ώστε ακόμη και το λεπτό μουστάκι του έδειχνε θλιμμένο, το είπε στη γιαγιά κι εκείνη στεναχωρήθηκε περισσότερο κι από τον ίδιο.

«Δεν μπορώ να το πιστέψω, Αρολάντο, οι ευγενείς είναι πραγματικά κακοί άνθρωποι».

Ο παππούς έβγαλε το καλό σακάκι που φορούσε, το καλό του καπέλο και απάντησε: «Όχι, Τζουζεππίνα, δε φταίνει αυτοί, απλώς δεν είναι πολύ έξυπνοι, εφόσον παντρεύονται ξαδέρφια μεταξύ τους».

Αυτό είχε πει ο παππούς Αρολάντο, ο υπέροχος παππούς μου που ήξερε πάντα τι να πει και τι να κάνει. Ένιωθα σαν ερωτευμένος όταν άκουγα ετούτες τις ιστορίες του, η ανάσα μου φούντωνε από συγκίνηση και δυσαρέσκεια συγχρόνως, γιατί είχε πεθάνει όταν ήμουν μόνο πέντε χρονών και τον θυμόμουν λίγο, κι αυτό το λίγο ίσως ήταν ένα όνειρο από κάποια ιστορία του που είχα ακούσει να διηγούνται. Θα ήθελα να τον έχω εδώ, να περνάω πολλές ώρες μαζί του, το ίδιο θα ήθελε και η γιαγιά, που τώρα χωρίς την τηλεόραση περιφερόταν από δωμάτιο σε δωμάτιο στεναχωρημένη, λίγο επειδή δεν είχε τον παππού αλλά και λίγο επειδή έχανε τα επεισόδια της αγαπημένης της σειράς με τίτλο «Και οι πλούσιοι κλαίνε».

Είχε μείνει στο επεισόδιο που η δύστυχη κυρία Μαριάννα λιποθυμά στην αγκαλιά ενός άντρα, τη βλέπει ο σύζυγός

της και νομίζει ότι είναι εραστής, έτσι κάθε τόσο η γιαγιά ερχόταν στο σπίτι μας και έβλεπε τις συνέχειες στη δική μας ασπρόμαυρη τηλεόραση. Κάποια στιγμή όμως σηκωνόταν και έλεγε ότι είχε δουλειές στο σπίτι της, κι έβλεπες αμέσως ότι δεν μπορούσε να μείνει άλλο. Μπορεί να της έλειπαν οι έγχρωμες εικόνες ή ο παππούς· σύμφωνα, ακόμη κι αν επέστρεφε στο σπίτι τους, σίγουρα δε θα έβρισκε τον παππού, τέλος πάντων, κατά μία έννοια ναι, ή μήπως όχι, δεν ξέρω.

Ξέρω όμως ότι άλλαξαν όλα μια ξεχωριστή βραδιά που τρώγαμε στο σπίτι της: ήταν η επέτειος του γάμου τους, και φάγαμε το γλυκό και ανοίξαμε το αφρώδες κρασί και σηκώσαμε τα ποτήρια προς τη στρωμένη άδεια θέση του παππού. Μετά, από συνήθεια, γυρίσαμε προς το έπιπλο της τηλεόρασης, αλλά ήταν κι αυτό άδειο. Τότε η γιαγιά, έτσι στα ξαφνικά, με πλησίασε, με πήρε αγκαλιά και με έβαλε να καθίσω πάνω στο έπιπλο της τηλεόρασης, ύστερα βολεύτηκε στον καναπέ χωρίς να μαζέψει το τραπέζι και είπε: «Άντε, Φάμπιο, διηγήσου μας κάτι».

«Τι;»

«Διηγήσου μας μια ιστορία, άντε, σήμερα είσαι εσύ η τηλεόραση».

Δεν καταλάβαινα τι ήθελε και γιατί είχε διαλέξει εμένα. Ίσως επειδή οι θείοι ήταν μεγαλόσωμοι και βαριοί και δεν μπορούσε να τους πάρει αγκαλιά, και σίγουρα θα διέλυαν το έπιπλο. Όμως η ιδέα της άρεσε σε όλους, και στον μπαμπά και στη μαμά, ενώ ο θεός Άθως σήκωσε τα χέρια και φώναξε: «Ναι! Πολύ ωραία! Τι φοβερή ιδέα, Τζουζεππίνα, πόσο ευτυχημένο με κάνει, πόσο χαίρομαι!».

Καλά, εκείνος ήταν πάντα ευχαριστημένος, αλλά και οι

άλλοι έλεγαν ναι και γύρισαν τις καρέκλες προς το μέρος μου, έτοιμοι για το θέαμα.

«Τι να σας διηγηθώ; Δεν ξέρω καμία ιστορία».

«Πώς, αφού συνέχεια ιστορίες σου λέμε. Διηγήσου μια ιστορία της οικογένειας, κάτι ωραίο».

«Μα τι, εγώ...»

«Άντε, ξεκίνα» είπε ο θείος Αντέλμο από το αναπηρικό καροτσάκι. «Διηγήσου μια ωραία ιστορία αγάπης, γαμώ την πουτάνα μου!» και έδωσε μια δυνατή γροθιά στο μπράτσο του καροτσιού, σαν εκείνη του θείου Άλντο που σκότωσε την τηλεόραση.

Τότε, σταμάτησα να τους κοιτάζω και κοίταξα μέσα μου για να βρω την κατάλληλη ιστορία. Από τη μια, επειδή σκεφτόμουν τον παππού και, από την άλλη, επειδή είχαν ζητήσει να τους διηγηθώ μια ιστορία αγάπης, βρήκα αυτή που μου άρεσε περισσότερο, γιατί ήταν υπέροχη και συγχρόνως με γέμιζε με ελπίδες ότι θα του έμοιαζα και θα γλίτωνα από την κατάρρα που βάραινε τους θείους μου, που δεν είχαν καμία σχέση με τον έρωτα, το μόνο που ήξεραν ήταν να ρίχνουν μπουιές στα πάντα.

«Εντάξει» είπα «λοιπόν, θα προσπαθήσω να σας διηγηθώ πώς ο παππούς αρραβωνιάστηκε τη γιαγιά».

Το βλέμμα της γιαγιάς Τζουζεππίνα γλίστρησε κάτω από το χαλί, ενώ στα χείλη της ζωγραφίστηκε ένα χαμόγελο. Έβηξε για να το διώξει, αλλά το χαμόγελο παρέμεινε στη θέση του, ενώ μου έλεγε: «Όχι, όχι αυτή, χαζούλη!». Φαινόταν όμως πόσο πολύ της άρεσε. Άρεσε και στους θείους, και στη μαμά ακόμη περισσότερο, κι ο μπαμπάς, από την άλλη άκρη του σαλονιού που προσπαθούσε να επιδιορθώσει μια κορνίζα, έκανε ναι.

Τότε ανάσανα βαθιά, στηρίχτηκα με τις παλάμες στο έπι-

πλο και έκλεισα τα μάτια, τα πόδια μου αιωρούνταν στο κενό και το μυαλό μου γύρισε στο παρελθόν, όπου με περίμενε ο παππούς Αρολάντο, νέος, χαμογελαστός και κομψά ντυμένος.

Έμπαινε στο μαγαζί όπου δούλευε η γιαγιά, που πουλούσε πιάτα, ποτήρια, κάρτες, γραμματόσημα, τσιγάρα και σαπούνια, με λίγα λόγια τα πάντα. Η γιαγιά ήταν δεκάξι χρονών, πανέμορφη και πολύ ντροπαλή, κι όταν της ζητούσαν κάτι, το έβρισκε αμέσως στα ράφια, αλλά ποτέ δεν κοιτούσε τους πελάτες στα μάτια. Κυρίως αυτόν εδώ, που ήταν κουρέας στο διπλανό δρομάκι, πάντα καλοχτενισμένος και μ' ένα λεπτό μουστάκι μακρύ ακριβώς όσο τα χείλη του, που ακολουθούσε την κίνηση του στόματος καθώς της ζητούσε κάποιο αντικείμενο μιλώντας ιταλικά όπως οι ηθοποιοί του σινεμά, χωρίς ούτε μια λεξούλα σε διάλεκτο.

Με λίγα λόγια, στη γιαγιά άρεσε πάρα πολύ αυτός ο άντρας, της άρεσε επίσης που κάθε μέρα ερχόταν στο μαγαζί ν' αγοράσει κάτι που δεν του χρειαζόταν.

Προτού πιάσει αυτή τη δουλειά, η γιαγιά καθάριζε το σπίτι μιας οικογένειας και ήταν ευχαριστημένη, μέχρι που ένα πρωί, ενώ καθάριζε το πάτωμα του μπάνιου, το αφεντικό τής έπιασε τον πισινό και την έσπρωξε στον νιπτήρα, αυτή του έδωσε μια κλοτσιά ανάμεσα στα πόδια κι έτσι αποχαιρέτησε τη δουλειά. Τότε άρχισε να δουλεύει στο κατάστημα και σ' εκείνη τη μεγάλη βίλα δεν ξαναπάτησε· δεν είχε αναφέρει ποτέ σε κανέναν ότι είχε συμβεί. Μόνο στον παππού, όταν όμως είχαν αρραβωνιαστεί, κι εκείνος την αγχάλιασε και της είπε να μην το ξανασκεφτεί, γιατί η καλύτερη εκδίκηση είναι να χαμογελάς και να ξεχνάς. Την ίδια νύχτα όμως, το αυτοκίνητο εκείνου του κυρίου κατά μυστηριώδη τρόπο εξαφανίστηκε από τον κήπο της βίλας, εξίσου μυστηριωδώς πέρασε την καγκελόπορτα που μερικά

λεπτά νωρίτερα είχε γκρεμιστεί, και το επόμενο πρωί το βρήκαν αναποδογυρισμένο στην πλατεία του χωριού. Αυτή η ιστορία όμως δεν είχε καμία σχέση με τον παππού και τη γιαγιά ή, τουλάχιστον, δεν είχε καμία σχέση σύμφωνα με τους καραμπινιέρους, συνεπώς δεν έχει σημασία. Σημασία έχει μόνο ότι στην αρχή ο παππούς πήγαινε στο κατάστημα κάθε μέρα για ν' αγοράσει διάφορα πράγματα στην τύχη, η γιαγιά με το βλέμμα καρφωμένο στον πάγκο τον εξυπηρετούσε, χαιρετιούνταν και ξανά τα ίδια την άλλη μέρα.

Ένα ζεστό απόγευμα του Απριλίου όμως, ο παππούς μπήκε στο κατάστημα, πλησίασε στον πάγκο και τη ρώτησε: «Δεσποινίς, με συγχωρείτε, θα μπορούσα να σας ζητήσω μια προσωπική χάρη;».

Και εκείνη, με κομμένη την ανάσα, απάντησε ότι μπορούσε.

«Βλέπετε, χρειάζομαι ένα επιστολόχαρτο και έναν φάκελο».

«Αμέσως» και σκύβει να τα πάρει κάτω από τον πάγκο. Πέντε ή έξι διαφορετικά, με λουλούδια, με πουλιά, με γραμμές σε μικρή απόσταση μεταξύ τους, ολόλευκα.

«Ευχαριστώ, είστε πολύ ευγενική. Όμως, αν δε γίνομαι πολύ αγενής, θα ήθελα να σας ζητήσω μια συμβουλή σχετικά με τη γυναικεία ευαισθησία. Ποιο επιστολόχαρτο είναι πιο ωραίο κατά τη γνώμη σας;»

«Εξαρτάται».

«Εξαρτάται;»

«Ναι. Αν πρόκειται για επιστολή επαγγελματική ή φιλική ή συλλυπητηρίων» κατάφερε να πει η γιαγιά, με την καρδιά της να χτυπά τόσο δυνατά σε κάθε λέξη, ώστε σχεδόν μπερδεύονταν πριν βγουν από το στόμα της.

«Α, όχι, όχι, ευτυχώς, πρόκειται για κάτι ευχάριστο» ο

παππούς χαμογελά, χαμογελά και η γιαγιά. Το χαμόγελό της όμως σβήνει αμέσως, όταν εκείνος συνεχίζει: «Ξέρετε, θέλω να γράψω ένα ερωτικό γράμμα στην αρραβωνιαστικιά μου».

Έτσι είπε, λόγια δυναμίτης στα αυτιά της γιαγιάς. Κάθε λέξη καταστρέφει ένα κομμάτι του κόσμου, και η γη έχει φύγει κάτω από τα πόδια της, και η καρδιά της δεν ξέρει πια πού να χτυπήσει, βρίσκεται μετέωρη για ένα δευτερόλεπτο, πριν γκρεμιστεί κι αυτή στο κενό και γίνει χίλια κομμάτια στον σκληρό πάτο της πραγματικότητας.

«Συνεπώς, δεσποινίς, χρειάζομαι μια γυναικεία γνώμη. Ποιο επιστολόχαρτο σας αρέσει περισσότερο;»

Η γιαγιά μένει ακίνητη και σιωπηλή, ξεροκαταπίνει, με κίνδυνο να διαλυθεί, κινεί τα δάχτυλα και παίρνει τα επιστολόχαρτα, τα εξετάζει προσεκτικά και τελικά διαλέγει εκείνο με τα πουλιά. Είναι τραχύ και παλιό, γεμάτο υγρασία, τα πουλιά είναι κακοτυπωμένα και πρησμένα, μοιάζουν άρρωστα, ξεπουπουλιασμένα, κι όχι μόνο αυτό, είναι το πιο άσχημο επιστολόχαρτο που υπάρχει στο κατάστημα, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο θα δυσκολευόσουν να βρεις πιο αηδιαστικό επιστολόχαρτο: ιδανικό για το τσόκαρο που θα λάβει αυτό το ερωτικό γράμμα.

Ο παππούς το αγοράζει μαζί με τον φάκελο και το γραμματόσημο, και την ευχαριστεί για την καλοσύνη της. «Πολύ καλά, δεσποινίς, τώρα όμως σας ζητώ συγγνώμη γιατί πρέπει να πάω να γράψω το γράμμα».

Εκείνη δεν απαντά, νιώθει μόνο ένα περίεργο ρίγος στην πλάτη, σύντομο και ακατανόητο, περιμένοντας τον παππού να φύγει και να την αφήσει μόνη ανάμεσα σε χίλια άχρηστα αντικείμενα και σε ατέλειωτη θλίψη. Εκείνος όμως δε φεύγει, στέκει όρθιος μπροστά της με το μπεζ κομφό κοστουμί του και το μουστάκι του στραμμένο προς τα πάνω, μαζί μ’

ένα χαμόγελό του που δε λέει να τελειώσει και πλαταίνει συνεχώς. Η γιαγιά θα ήθελε να έχει το βλέμμα καρφωμένο στον πάγκο, αλλά το σηκώνει λίγο μόνο για να ρωτήσει: «Χρειάζεστε κάτι άλλο;» μετά το καρφώνει ξανά στο σκληρό ξύλο που τους χωρίζει.

«Μα, και βέβαια χρειάζομαι κάτι ακόμη» απαντά ο παππούς. «Χρειάζομαι τη διεύθυνσή σας, δεσποινίς, διαφορετικά πώς θα σας στείλω το γράμμα;»

Έτσι της είπε. Τότε τα μάτια της γιαγιάς δε ζήτησαν την άδεια να κινηθούν και καρφώνονται πάνω του, η καρδιά της ρίχνεται στην τσουλήθρα της ψυχής τόσο δυνατά, ώστε σε κάθε χτύπο τα αντικείμενα του καταστήματος χοροπηδούν και αρχίζουν να πέφτουν από τα ράφια. Και όμως το μυαλό, που είναι το πιο χαζό μέρος του σώματός μας και αντιλαμβάνεται πάντα τελευταίο τα γεγονότα, επιτέλους συνειδητοποιεί την απίστευτη και συγχρόνως υπέροχη αλήθεια, ενώ η γιαγιά ετοιμάζεται να πηδήξει πάνω από τον πάγκο για να βρεθεί στην αγκαλιά του παππού. Όμως την έχουν μάθει ότι ορισμένα πράγματα δε γίνονται, ακόμη κι αν όλα σου φωνάζουν να τα κάνεις και σε σπρώχνουν τραβώντας σε από το δέρμα. Τότε απλώς ακούμπησε τις παλάμες στον πάγκο για να στηριχτεί, επειδή έτρεμαν τα πόδια της, και στάθηκε έτσι όσο μπορούσε, γραπωμένη από την ευτυχία.

Φαίνεται όμως ότι κάποια στιγμή κινήθηκε ή, μάλλον, κινήθηκε εκείνος και για τους δύο, γιατί τελικά έγιναν η γιαγιά και ο παππούς, κι εμείς είμαστε εδώ για να διηγηθούμε την ιστορία τους.

Πρώτη φορά τη διηγήθηκα εκείνο το βράδυ, στο σαλόνι της γιαγιάς, καθισμένος επάνω στο έπιπλο της τηλεόρασης, με τα πόδια να κλοτσούν τον αέρα από συγκίνηση.

Η αρχή όμως δεν ήταν καθόλου εύκολη:

«Λοιπόν, η ιστορία αρχίζει όταν ο παππούς μπαίνει στο κατάστημα και ζητά επιστολόχαρτο».

«Ε, σιγά σιγά» είπε η γιαγιά. «Μη βιάζεσαι, ξέρεις πόσες φορές ήρθε ν' αγοράσει διάφορα άλλα πράγματα, προτού ζητήσει επιστολόχαρτο;»

«Α, ναι, συγγνώμη. Ο παππούς είχε αρχίσει από καιρό να πηγαίνει στο κατάστημα όπου δούλευε η γιαγιά, ήταν κομψός αλλά η γιαγιά ήταν ντροπαλή, εκείνη τη μέρα όμως ο παππούς ζήτησε το επιστολόχαρτο και...»

«Όχι, όχι», η μαμά έκανε έναν μορφασμό, «έτσι είναι πολύ στεγνή, δε με συναρπάζει, δε με συγκινεί καθόλου».

«Ε, μικρέ» είπε ο θείος Άλντο «το πάθος, ο ρομαντισμός, πού στον διάολο είναι ο ρομαντισμός;».

Τότε έκλεισα τα μάτια, τα έκλεισα σφιχτά, κι άρχισα να περιγράφω το μουστάκι του παππού, τα γυαλιστερά του παπούτσια, το πανέμορφο καρό γιλέκο που φορούσε, αν και στην πραγματικότητα δεν είχε ή, αν είχε, ήταν τυχαίο, γιατί εκείνη ακριβώς τη στιγμή το επινόησα, όπως και τη μαργαρίτα που στόλιζε το τσεπάκι του σακακιού του, επειδή ήταν το αγαπημένο λουλούδι της γιαγιάς.

Και την ίδια στιγμή η γιαγιά είπε ναι, το ίδιο και η μαμά. Οι θείοι αντίθετα παρακολουθούσαν λιγότερο, τότε άρχισα να διηγούμαι για κείνη τη νύχτα που το αυτοκίνητο του πλούσιου κυρίου είχε μυστηριωδώς βρεθεί αναποδογυρισμένο στην πλατεία, γιατί είχαν και οι θείοι σχέση με αυτή τη μυστηριώδη ιστορία. Πρόσθετα λεπτομέρειες από τότε που μπήκαν στον κήπο της βίλας και τους επιτέθηκαν δέκα σκυλιά φύλακες, γερμανική ράτσα, κι ο θείος Άλντο με μια μπουνιά είχε βγάλει το ένα από τη μέση, οι άλλοι θείοι πήραν κλαδιά και άρχισαν να τα χτυπούν, κάποιο από τα σκυλιά

όμως όρμησε στον θείο Άθω και τον δάγκωσε· πράγματι, ο θείος είχε ακόμη ένα μακρύ, στραβό σημάδι στο μπράτσο... κι αυτοί με άκουγαν και έλεγαν ναι δυνατά, όλο και πιο δυνατά, και ορκίζομαι ότι αγωνιούσαν να μάθουν τι έγινε στο τέλος, αν σώθηκαν ή όχι. Η ιστορία τελείωσε όταν ο θείος Αντέλμο, που τότε δεν ήταν σε αναπηρικό καροτσάκι, ξάπλωσε καταγής με κλοτσιές τον τελευταίο σκύλο. Ο θείος Αντέλμο έλεγε «Ναι, έτσι ακριβώς, έτσι ακριβώς!» και σε κάθε κλοτσιά που διηγιόμουν, χτυπούσε τη γροθιά στο πόδι του, μετά άρπαξε τόσο σφιχτά τα μπράτσα του καροτσιού, ώστε ορκίζομαι ότι ήταν έτοιμος να σηκωθεί και να τρέξει να με αγκαλιάσει.

Και μολονότι δεν το έκανε, συνέβη κάτι απίστευτο: ο μπαμπάς σταμάτησε για μια στιγμή να επιδιορθώνει την κορνίζα και φώναξε: «Μεγάλε Αντέλμο, είσαι πραγματικά μεγάλος!». Και ο θείος Αντέλμο είπε ναι, κι όλοι το επανέλαβαν, και ο θείος Άθως ακούμπησε το χέρι του στο μέρος της καρδιάς και είπε: «Θεέ μου, τι συγκίνηση, τι θαυμάσια και καταπληκτική ιστορία είναι αυτή, Παναγία μου, τι υπέροχη οικογένεια είμαστε!».

Ένωθα κι εγώ μεγάλη συγκίνηση καθώς συνέχιζα να διηγούμαι, γιατί σκεφτόμουν το επίπεδο του παππού, πόσο ευγενικός, πόσα πράγματα ήξερε να κάνει, πόσο πιο σωστά από μένα θα φερόταν εκείνο το βράδυ που γνώρισα την Πασχαλίτσα στην εκκλησία, τι υπέροχα λόγια θα της είχε πει, λόγια που δεν μπορώ ούτε να φανταστώ, ενώ εγώ της μίλησα για δηλητηριώδη έντομα και μαύρες βούλες που φέρνουν ατυχία.

Δεν έφταιγα εγώ, φταίει ότι ο παππούς έφυγε όταν ήμουν πολύ μικρός για να μάθω διάφορα πράγματα, τώρα όμως που μπορούσα, εκείνος είχε πεθάνει. Δεν είναι καθόλου δί-

καιο να πεθαίνουν οι άνθρωποι. Γιατί; Τι νόημα έχει; Νομίζω ότι δε χρειάζεται, θα έπρεπε να σταματήσουν να πεθαίνουν, να μένουν εδώ για πάντα μαζί μας.

Ωστόσο, μου είχαν μείνει οι σπουδαίες ιστορίες του όσο ζούσε, το παράδειγμά του, το στιλ του. Και αυτή η ιδέα με το ερωτικό γράμμα ήταν πραγματικά θαυμάσια. Μόνο που από τις τόσες φορές που με είχαν βάλει να τη διηγηθώ, τώρα πια δεν ήξερα τι ήταν αλήθεια και ποιο φανταστικό κομμάτι είχα προσθέσει για να συγκινήσω το ακροατήριό μου στο σαλόνι, το οποίο κάθε φορά ενθουσιαζόταν, ενθουσιαζόμουν κι εγώ, και από κείνη τη βραδιά άρχισαν όλοι να μου διηγούνται τα κατορθώματά τους και τα κατορθώματα χιλιάδων πεθαμένων συγγενών, φτιάχνοντας ένα ατέλειωτο ρεπερτόριο.

Έτσι, από το έπιπλο της τηλεόρασης μπορούσα να διηγούμαι τις καταπληκτικές ιστορίες της καταπληκτικής οικογένειάς μου. Μπορεί με τον υπόλοιπο κόσμο να ήταν σε σύγχυση, υπερβολικά θορυβώδης και γεμάτη τρελούς, αλλά αν δεν υπήρχε ο κόσμος γύρω τους, αν δεν υπήρχαν οι άνθρωποι που μας κοιτούσαν απ' έξω και κουνούσαν το κεφάλι τους, ήταν υπέροχη και γεμάτη θαύματα.

Όπως τότε που έφτασε στα χέρια του προπάππου Αρτούρο η σύνταξη, κι εκείνος έγραψε ένα γράμμα για να ευχαριστήσει το κράτος και να πει ότι δεν τη χρειαζόταν, αυτός καλλιεργούσε τη γη και είχε να φάει, αυτά τα χρήματα χρησίμευαν περισσότερο στην πατρίδα. Ή εκείνη τη φορά που ο θείος Αντέλμο είχε πάει στην Αργεντινή με μια εταιρεία που κατασκεύαζε σιδηροδρόμους, οι λεωφόροι στο Μπουένος Άιρες ήταν τόσο φαρδιές, ώστε ξεκινούσες να τις διασχίσεις και στα μισά του δρόμου υπήρχαν εστιατόρια και ξενοδοχεία, έτσι δειπνούσες και κοιμόσουν λιγάκι και

το επόμενο πρωί, φρέσκος φρέσκος, έφτανες στην απέναντι μεριά. Ή το βράδυ όταν η μαμά είχε μόλις πάρει δίπλωμα οδήγησης και σταμάτησε να βάλει βενζίνη στο βενζινάδικο του Μπέππε του Τανάλια που την ήξερε από τη μέρα που γεννήθηκε. Ο Μπέππε τής έβαλε βενζίνη και τής έδειξε πώς γίνεται, τής το έμαθε καλά και τής είπε ότι ήταν σημαντικό να το ξέρει, η μαμά τον ευχαρίστησε και γύρισε σπίτι, μετά όμως ανακάλυψε ότι ο Μπέππε Τανάλια είχε πεθάνει εκείνη τη μέρα, μετά το μεσημεριανό φαγητό, ανακοπή καρδιάς και χαίρεται, συνεπώς ένα φάντασμα τής είχε βάλει βενζίνη.

Ιστορίες εξαιρετικές που έπεφταν πάνω μου σαν καταρράκτης, μπλέκονταν μεταξύ τους, ανακατεύονταν και έφτιαχναν άλλες ιστορίες, κάθε βράδυ πιο πλούσιες και συναρπαστικές, γέμιζαν το σαλόνι και τις καρδιές μας και κάλυπταν όλα τα υπόλοιπα. Ακόμη και την τηλεόραση που βρισκόταν στο πάτωμα και περίμενε το σοβιετικό ανταλλακτικό που ποιος ξέρει πότε θα ερχόταν.

Έτσι κι αλλιώς, τώρα πια δεν το περίμενε κανείς.